

บทความในสนามรบของ พบ.ฉก.ร.๗

พ.อ.สุทัศน์ จารุมณี

“เดตองท์”

(De'tente)

โดย พ.อ.สุทัศน์ จารุมณี

ผบ.ร.๗/ผบ.ฉก.ร.๗

“Thailand must be safe and strong”

บทความนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการหลีกเลียง การผ่อนคลาย และการเผชิญ กับสงคราม โดยแบ่งการดำเนินเรื่อง ตามยุคของสงคราม เป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ยุคสงครามโลก : ต้องการแสดงให้เห็นถึง ความผิดพลาด ในการหลีกเลียงสงคราม : “ยิ่งเลียง - ก็ยิ่งเจอ - และ แบบไม่พร้อมที่จะเจอ”

ตอนที่ ๒ ยุคสงครามเย็น : ต้องการแสดงภาพของ ความล้มเหลว ในการผ่อนคลายเพื่อผ่าทางตัน สงครามนิวเคลียร์ “ยิ่งผ่อน - ยิ่งอ่อนแอ”

ตอนที่ ๓ ยุคสงครามอสมมาตร : ต้องการสะท้อนภาพความท้าทายในปัจจุบันว่า โลกกำลัง เผชิญหน้า กับสงครามการก่อการร้าย อย่างไร?

ตอนสรุป ประสงค์ที่จะชี้ให้เห็น แนวคิด และ ประสบการณ์ ของ สหรัฐอเมริกา ในอดีต เปรียบเทียบกับ ประเทศไทย ในปัจจุบันว่า จะผ่าทางตัน ในสถานการณ์คล้ายๆ สงครามอสมมาตรนี้ ได้อย่างไร?

[๑]

ลัทธิโดดเดี่ยว

(Isolationism)

อเมริกา : ขนาบด้วยมหาสมุทร Atlantic และ Pacific ต้องการที่จะแยกอยู่โดยไม่เกี่ยวข้องกับ “โลกเก่า” (ยุโรป) แต่แรกแล้ว เพราะไม่ต้องการถูกดึงเข้าสู่สงคราม โดยไม่จำเป็น ดังที่ประธานาธิบดี George Washington ได้เตือนไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๗๙๖ ให้ระวัง : “Not to be dragged into War because our friends tell us” และ ประธานาธิบดี James Monroe ก็ยืนยันจะไม่เกี่ยวข้องกับยุโรป “Europe to be kept out of America”

แต่ในปี ๑๙๑๗ ประธานาธิบดี Woodrow Wilson ต้องตัดสินใจนำสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ ด้วยความจำเป็น และด้วยความหวังว่า จะให้เป็น “สงครามเพื่อยุติสงครามทั้งหลาย” (The War to end all Wars) ทว่า กลับกลายเป็น สงครามที่เริ่มนับหนึ่งใหม่ และต่อเนื่องด้วยสงครามทั้งหลายมาจนถึงทุกวันนี้ มีการสูญเสียมากกว่าสงครามทั้งสิ้นในศตวรรษก่อนหน้านี้รวมกันเสียอีก ในจำนวนนั้น เป็นคนอเมริกันประมาณ ๓ แสนเศษ

๒๔ ปีต่อมา ประธานาธิบดี Franklin D Roosevelt ก็จำเป็นต้องนำชาวอเมริกันเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๒ อีก ก็เพราะเห็นว่าเป็น “The Good War” : เป็นสงครามระหว่าง Good กับ Evil ปรากฏว่ามีคนอเมริกันเสียชีวิต และบาดเจ็บรวมกันมากกว่า ๑ ล้านคน

และทันทีที่ สงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง ก็นับเป็นการ เริ่มต้น แทนที่และต่อเนื่อง ด้วยสงครามเย็น (Cold War) ซึ่งยังคงเป็น สงครามระหว่าง Good กับ Evil ต่อไป แต่ Evil ใหม่ เปลี่ยนจาก “นาซีและอักษะ”

เป็น “โซเวียตและคอมมิวนิสต์” (ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ อเมริกาต้องถือว่า โซเวียต Good เพื่อร่วมต่อสู้ นาซี : “My enemy’s enemy is my friend”)

[๒]

สงครามเย็น

[Cold War]

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคสงครามเย็น กลายเป็นระบบสองขั้วอำนาจ (Bi – Polar System) ทุกประเทศ จำเป็นต้องเลือกและประกาศตัวให้ชัดๆ เพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น คือ จะอยู่ข้างใด : สหรัฐอเมริกา หรือ สหภาพโซเวียต? และการเผชิญหน้ากัน ระหว่างสองขั้วมหาอำนาจ นิวเคลียร์ บางครั้ง ทำให้โลกวิกฤติ จนเกือบเกิดสงครามโลกอีกครั้ง ซึ่งหากเกิดขึ้นอีก คงจะเป็นครั้งสุดท้าย

ด้วยความกลัวสงครามนิวเคลียร์ อย่างจนมุม และยอมรับกันอย่างสิ้นหวังว่า จะเป็นสงครามที่ไม่มีใครชนะ : “Unwinnable War” มีแต่จะหายนะร่วมกันเท่านั้น (ตามที่เรียกว่า “MAD” หรือ “Mutual Assured Destruction”: สมชื่อ) มีการเผชิญหน้าทางทหาร มีการเมืองแบบหวาดระแวง : (Paranoid Politics), มียุทธศาสตร์การปิดล้อม (Blockade) และป้องปราม (Deterrent) เน้นการรักษาสถานะและดุลยภาพ ระหว่างสองขั้วอำนาจตลอดเวลา นาซีตอนนาซี ๒๖ ปีต่อมา ประธานาธิบดี Richard Nixon ต้องการที่จะผ่อนคลายความตึงเครียดลงบ้างด้วยนโยบาย “Détente”: “เดตองท์” (การผ่อนคลายความตึงเครียด : “Relaxation of Tensions”) โดยเริ่มแสดงออกและชักชวนให้ “อ่อนข้อ”; “ลดการ์ดต่ำ”

และ “ทำอะไรดีๆ” ต่อกันบ้าง ซึ่งก็คาดหวังไว้ด้วยว่า ในระยะยาว จะเป็นหนทางไปสู่สันติภาพอย่างถาวร

ห้วงนั้น “Détente” ถูกขนานนามว่า จะนำไปสู่รุ่งอรุณของยุคใหม่ ยุคที่โลกจะผ่านพ้นจากสงครามเย็น ได้มีปรากฏการณ์แห่งความหวังต่างๆ เกิดขึ้น ได้แก่

- มีการตกลงจัดตั้ง CSCE (Commission on Security and Cooperation in Europe) ทำให้ประเทศใน Warsaw Pact กับ NATO สามารถพบปะ พูดคุยกันได้โดยตรงเป็นครั้งแรก

- เขตแดนใหม่ของโซเวียต จากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้รับการรับรอง

- เวียดนามเหนือ (โดยแรงบีบของโซเวียต) ยอมลงนามใน สนธิสัญญาปารีส

- บรรลุข้อตกลง สนธิสัญญาจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์ ๑ และ ๒ (Strategic Arms Limitation Treaty: SALT 1, 2)

- มีการค้าขายและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ, วัฒนธรรม

แต่ปรากฏว่า ผลรวมของความเป็นไป ภายใต้ปรากฏการณ์ที่ดีๆ เหล่านั้น โซเวียตเข้มแข็งขึ้น อเมริกาอ่อนแอลง ทั้งๆ ที่แต่เดิม เข้มแข็งกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยประธานาธิบดี Jimmy Carter โซเวียต ได้รับยกย่อง และเปลี่ยนสถานะจาก Evil เป็น Partnership ในขณะที่อเมริกา ลดการ์ดตัวนั้นเอง โซเวียต ก็ถือโอกาส เร่งเสริมสร้างกำลังทหาร ที่ด้อยกว่าให้ทัดเทียม และเร่งแผ่ขยายอิทธิพล จนหลายประเทศกลายเป็นคอมมิวนิสต์เพิ่มมากขึ้น

จนกระทั่ง โซเวียตยึดอัฟกานิสถานแล้ว อเมริกาจึงค่อยคิดเลิก Détente ต่อมา ภายในทศวรรษเดียวกันนั่นเอง “Détente” ก็ถูกมองใหม่ว่าเป็น สาเหตุความอ่อนแอ และเสียเปรียบในสงครามเย็น เพราะประธานาธิบดี Donald Reagan เห็นว่า

- โซเวียต ไม่ใช่ Partnership แต่เป็น Evil Empire ต่างหาก
- และ ตระหนักว่า ในขณะที่ อเมริกา ยอมอ่อนข้อ และ ลด การดลหวังช่วยกันสร้างสันติภาพนั้น โซเวียต ไม่ได้ช่วยสร้างสันติภาพ แต่ฉวยโอกาส สร้างความได้เปรียบในสงครามเย็น ต่างหาก
- ที่สำคัญคือ ด้วยการครองเทคโนโลยีที่เหนือกว่า สหรัฐฯ จึง พัฒนายุทธศาสตร์ SDI (Strategic Defense Initiative) หรือ “Star War” ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์นี้ ไม่ว่าขีปนาวุธของโซเวียต จะยิงจากไหน ก็ตาม จะต้องถูกทำลายเสียในระหว่างทาง ก่อนถึงแดนอเมริกาทุกครั้งไป ดังนั้น MAD จึงไม่ใช่เรื่องสันคืดอีกต่อไป ไม่ว่าใครจะเป็นฝ่ายเริ่มโจมตีก่อน ก็ตาม โซเวียต เท่านั้น ที่ต้องพินาศแต่เพียงฝ่ายเดียว
- มั่นใจและประกาศว่า อาวุธนิวเคลียร์นั้น ดวลกันได้ : พร้อม ตอบโต้ด้วยปืนใหญ่กระสุนนิวเคลียร์ได้ทันที ที่กองทัพ Warsaw Pact รุก NATO
- บอกกับประชาชนว่า ต้องเสริมสร้างกำลังทหารครั้งใหญ่ (Massive Military Build - up): “ยกการ์ดใหม่” อีกครั้ง ไม่ต้องถาม ว่าจะ เอาปืนหรือเนย? (Gun or Butter?) แต่ต้องรู้ว่า “We must be strong”;
- “We will negotiate from Strength” และ “We will maintain the Peace through Strength.”

- รุกด้วยนโยบาย ABC: “Anything But Communist”: อะไรก็ได้ที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ - Bring War to them: ชิง “บริการส่งถึงบ้าน” ด้วยปฏิบัติการลับ ขับไล่คอมมิวนิสต์ (Covert Operations to oust Communist) แทนที่จะเป็นฝ่ายรับ เหมือนสมัย Carter แม้ดูเหมือนว่าโลกกลับตึงเครียดขึ้นใหม่อีกครั้ง อาจมากกว่าเดิมด้วยซ้ำ และมีคำถามว่า ประธานาธิบดี Reagan กำลังจะนำประเทศเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๓ “The War to end all World” หรืออย่างไร? แต่หลังจากนั้นเพียงไม่นาน โซเวียต โดยประธานาธิบดี Gorbachev ก็เหลืออยู่เพียงไม่กี่หนทางที่สามารถจะเลือกด้วยตนเอง ส่วนใหญ่จำเป็นต้องเลือกตามที่ Reagan ฝากทิ้งไว้ (คิดผิดให้คิดใหม่) เท่านั้น จึงได้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ที่โลกไม่เคยคาดคิด ได้แก่ :

- การคิดใหม่ “New Thinking” เท่าที่ Gorbachev คิดได้เอง ก็คือ Glasnost (Openness) และ Perestroika (Restructuring)
- ยอมตกลงในสนธิสัญญา INF (Intermediate Nuclear Forces)
- ยอมเริ่มต้นเจรจา Strategic Arms Reduction Talks (START)
- ยอมตกลงถอนทหารออกจากอัฟกานิสถาน
- ยอมให้ประเทศในยุโรปตะวันออก โค่นล้มรัฐบาลคอมมิวนิสต์ ประเทศแล้วประเทศเล่า โดยโซเวียตไม่เข้าแทรกแซง
- การขยายลัทธิคอมมิวนิสต์หยุดชะงักลง ตรงกันข้ามคอมมิวนิสต์เริ่มเป็นฝ่ายสูญเสียดินแดน ใน Nicaragua และ El Salvador

- มีสิ่งบอกเหตุว่า จะยอมแพ้ เมื่อ Gorbachev เยือนสหรัฐฯ ในปี ๑๙๘๘ ในที่สุด ในปี ๑๙๘๙ กำแพงเบอร์ลิน ก็ล้ม และ ๑๙๙๑ สหภาพโซเวียต ก็สลาย

[๓]

สงครามอสมมาตร (Asymmetric War)

สงครามเย็นยุติลงอย่างสันติ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเหลือเพียงขั้วอำนาจเดียว “Uni – Polar System” โลกมีโอกาสเฉลี่ย ส่วนแบ่งแห่งสันติภาพ “Dividend of Peace”, อยู่ร่วมกันแบบไร้พรมแดน “Globalization” และขณะเดียวกัน ก็มีทางเลือกใหม่ๆ ซึ่งไม่เคยมีสิทธิ์เลือกในยุคสงครามเย็น นำไปสู่ความขัดแย้งใหม่ๆ เช่น ความต้องการที่จะแยก/รวม/เปลี่ยนแปลง รัฐบาล ตามเงื่อนไขของเชื้อชาติ/ศาสนา/ภาษา/วัฒนธรรม/ประวัติศาสตร์/ดินแดน/ทรัพยากร ฯลฯ ภายใต้อำนาจ “Globalization”: ทุกเรื่อง กลาย “เป็นเรื่อง” ได้ และกระเทือนทั่วถึงกันหมด

สิ้นสงครามเย็น ได้เพียง ๑๐ ปี โลกก็เข้าสู่สงครามครั้งใหม่ อีกครั้ง หลังจากสหรัฐอเมริกา ถูกโจมตีโดยกลุ่มก่อการร้ายเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ค.ศ. ๒๐๐๑ ประธานาธิบดี George W Bush ประกาศเป็น “สงครามกับการก่อการร้ายโลก” (Global War On Terrorism: GWOT) โดยกำหนดศัตรูแบบรวมกลุ่ม (Monolithic Threat) ได้แก่ องค์กรก่อการร้าย (ส่วนใหญ่เป็นมุสลิม), ประเทศที่ให้การสนับสนุนการก่อการร้าย (ส่วนใหญ่

เป็นประเทศมุสลิม), ประเทศปฏิกษ์ (เผด็จการ) ที่มีอาวุธทำลายล้างสูง ซึ่งจากสงครามใน อัฟกานิสถาน และอิรัก ทำให้เห็นว่า อเมริกากำลัง “Win War but lose Peace”

ในขณะที่ สงครามเย็นมี “การทำลายล้างร่วม” (MAD: Mutual Assured Destruction) เป็นเงื่อนไขของการจมนุมทางความคิด สงครามกับการก่อการร้ายก็มี ความ “อสมมาตร”(Asymmetric Warfare) เป็นเงื่อนไขให้จมนุม (ค่อนข้างไปในทางเสียเปรียบ) ความอสมมาตรนี้ ทำให้ใครก็ตาม ที่อ่อนด้อยกว่าอย่างเปรียบเทียบกันไม่ได้เลย ไม่ว่าจะโดยมิติใด ด้อยกว่าเสียจนไม่มีทั้ง โอกาส และ หนทาง ที่จะต่อสู้ แต่หากใช้วิธีการก่อการร้าย ซึ่งใช้ความรุนแรง โดยไม่ต้องคำนึงถึงกฎ กติกาใดๆ แล้ว จะสามารถทำร้ายฝ่ายตรงข้ามที่เหนือกว่าได้

ความพยายามแบบ Détente ช่วงตั้งแต่ยุค Nixon ถึง Carter ภายใต้อาณัติจมนุม MAD ในสงครามเย็น ดูเหมือนรักสันติภาพ แต่พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ยิ่งทำให้ศัตรูเข้มแข็งและได้เปรียบ

ความคิดแบบ “SDI/Star War” เหมือนนิยมความรุนแรง แต่ยุติสงครามได้อย่างสันติภาพ และมีศักดิ์ศรี และยังมีทางออกให้ศัตรู คือ “Glasnost และ Perestroika”

(๔)

ข้อสังเกต/ข้อสรุป

๑. ใน GWOT ไม่มีการอ่อนข้อ ต่อรอง ยกย่อง นับญาติ และ คาดหวังไมตรีจิตจากศัตรู

๒. เพียงตั้งคำถามให้ถูกต้อง คำตอบ จะอยู่ในตัวของมันเอง

“The first, the supreme, the most far – reaching act of judgment that the Statesman and Commander have to make is to establish the kind of war on which they are embarking; neither mistaking it for, nor trying to turn it into, something that it is alien to its nature. This is the first of all strategic questions and the most comprehensive.”

“คำถามแรกสุด สำคัญที่สุด และ ตอบได้ยากที่สุด สำหรับผู้นำ ทั้งทางการเมือง และ การทหาร ก็คือ ต้องบอกให้ได้ว่า สงครามที่กำลังต่อสู้อยู่นี้ มันคือ สงครามอะไร (กันแน่) โดย ต้องไม่พยายามบอกให้มัน ผิด (บิดเบือน) หรือ พยายามเปลี่ยนมัน ให้เป็น (สงคราม) อะไรสักอย่าง ซึ่ง ไม่ใช่ตามที่มันเป็นจริง นี่แหละ คือ สิ่งแรกสุด ของบรรดาคำถาม ทางยุทธศาสตร์ทั้งหลายและครอบคลุม เรื่องราวทั้งสิ้น ที่ต้องรู้ เกี่ยวกับ สงคราม” (Karl Von Clausewitz)

๓. เพียงทำตัวให้เข้มแข็ง ศัตรูจะอ่อนแอ และแพ้ไปเอง

กำลังทหาร คือความเข้มแข็งของชาติ ความเข้มแข็ง ไม่จำเป็นต้องหมายถึง ความรุนแรง ไม่มีชาติใด ต้องการเห็น หรือ ปล่อยปละละเลย หรือ โดย ทางใดก็ตาม ที่ทำให้กองทัพอ่อนแอ กำลังทหาร หากดูแล และ ใช้งานให้

ถูก จะเข้มแข็ง หากใช้ผิด จะวิบัติ :

๔. “ความต่อนหนึ่ง จาก เงื่อนไขการใช้กำลังทหาร ค.ศ. ๑๙๘๔”

โดย William Weinberger (รณว.กท.สหรัฐฯ)

The “Weinberger Criteria” for the use of Military Force (1984)

Second, if we decide it is necessary to put combat troops into a given situation, we should do so wholeheartedly, and with the clear intention of winning. If we are unwilling to commit the forces or resources necessary to achieve our objectives, we should not commit them at all....

Third, if we do decide to commit to combat overseas, we should have clearly defined political and military objectives. And we should know precisely how our forces can accomplish those clearly defined objectives. And we should have and send the forces needed to do just that....

Fourth, the relationship between our objectives and the forces we have committed – their sizes, composition and disposition – must be continually reassessed and adjusted if necessary. Conditions and objectives invariably change during the course of conflict. When they do change, so must our combat requirements....

แปลได้ดังนี้

.... **ประการที่ ๑** หากจะใช้ ควรจะเต็มใจ และตั้งใจให้ได้ชัยชนะจริงๆ ถ้าไม่เต็มใจที่จะใช้กำลัง และทรัพยากร ในขนาดที่จำเป็นแก่การบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว อย่าใช้เสียเลยดีกว่า

.... **ประการที่ ๒** หากจะส่งกำลังไปปฏิบัติการนอกประเทศ (ความจริงแล้ว - ใช้ที่ไหนก็เหมือนกัน - ผู้เขียน) ต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ทั้งทางทหาร และ การเมือง และต้องรู้อย่างดีด้วยว่า จะบรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้นได้อย่างไร แล้วจึงค่อยใช้กำลังทหาร ไปทำตามนั้น

.... **ประการที่ ๓** ความเหมาะสมระหว่าง วัตถุประสงค์ กับ กำลังที่ใช้ ได้แก่ ขนาดกำลัง, การประกอบกำลัง, การวางกำลัง ต้องได้รับการประเมิน และปรับแก้อย่างต่อเนื่อง ตามความจำเป็น เมื่อ เงื่อนไข และ วัตถุประสงค์ ของภารกิจเปลี่ยนแปลง กำลังทหาร ก็ต้องเปลี่ยนตามให้เหมาะสม

การประเมินค่าสถานการณ์ผิดไปจากที่เป็นจริง โดยบรรดาผู้มีหน้าที่ ด้านความมั่นคง (Security Community) เพื่อประโยชน์อื่น จะด้วยเจตนาหรือไม่ก็ตาม จะทำให้ผู้มีอำนาจ ตัดสินใจ (ตอบคำถาม) ผิดกำหนดปัญหา และ ใช้ทรัพยากรไม่เหมาะสม : มากเกินไป จะยิ่งหลงทาง (Misleading) ไปไกล จนกลายเป็นคนละเรื่อง; น้อยเกินไป จะช่วยประวิงเวลา ให้ศัตรูฉวยโอกาสสร้างความเข้มแข็ง, ได้เปรียบ, กัดกร่อนความเข้มแข็งของฝ่ายเราให้เสียหาย และพ่ายแพ้ในที่สุด

กำลังทหาร หากใช้ถูก ยิ่งใช้ - ยิ่งเข้มแข็ง หากใช้ผิด ยิ่งใช้ยิ่งอ่อนแอ (Piecemeal) จนไม่สามารถจะใช้ได้อีก

การใช้กำลังทหาร โดยขาดสัมพันธภาพที่เหมาะสมระหว่าง วัตถุประสงค์ทางการเมือง (Political Objective) กับวัตถุประสงค์ทาง

ทหาร (Military Objective) ไม่มีการจัดปรับกำลัง (Force Tailoring) ให้เฉพาะเจาะจงกับงาน เยี่ยงมืออาชีพ ก็ไม่ต่างจากการใช้ Labor intensive work force เยี่ยงงานรับจ้างเหมาทั่วไป ก็จะเป็นสงคราม “สมดังมาตร” ของศัตรู

บรรณานุกรม

๑. Frank J. Lechner and John Boli, “The Globalization Reader,” 2000

๒. Jentleson W. Bruce, “American Foreign Policy – The Dynamics of Choice in the 21 Century,” 2003.

๓. Record Jeffry, “Bounding the Global War On Terrorism,” Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, December 2003.

๔. Record Jeffry, “The Bush Doctrine and War with Iraq,” Parameter, U.S. Army War College, Spring 2003.